

Examining Classroom Management Textbooks Published in Turkey in terms of Addressing Individuals with Disabilities*

Nevin GUNER YILDIZ**, Elif SAZAK PINAR***, Macid Ayhan MELEKOGLU****

ABSTRACT. In this study, 19 classroom management textbooks published in Turkey were examined with respect to their way of addressing people with disabilities. Content analysis was utilized in the study for organizing and interpreting data based on similar concepts and themes. 19 classroom management textbooks from different authors, which are used in universities for classroom management courses, were analyzed in terms of: (a) whether the existence of individuals with disabilities in general classrooms are considered in the content; (b) whether there is a separate chapter prepared on individuals with disabilities, (c) the title of the chapter in which individuals with disabilities are mentioned; and (d) whether they focus on deficiencies/problems of individuals with disabilities, or educational methods that can be utilized in their education. Results indicated that among the 19 classroom management textbooks, there is a separate chapter only in 5 of the textbooks. Furthermore, individuals with disabilities are never mentioned in 6 of the textbooks, only 1 book indicates deficiencies of people with disabilities, and in 4 textbooks, individuals with disabilities are mentioned under chapters with titles like “the reason of undesirable behaviours,” or “the reason of problem behaviours.”

Keywords: Classroom management, text books, individuals with disabilities, inclusion

SUMMARY

Textbooks have a strong impact on readers’ knowledge, opinions and values (Brantlinger, 2003; Morrison & Rude, 2002; Rice, 2005). In terms of addressing individuals with disabilities in the content, textbooks may either provide informative support that can be useful when working with children, or may provoke negative attitudes towards people with disabilities. Studies investigated general education teachers’ attitudes towards individuals with disabilities, and have reported that teachers manifest negative attitudes towards the inclusion of pupils with disabilities (Cullen, Gregory, & Noto, 2010; Jordan, Schwartz, & Mc Ghie-Richmond, 2009; Melnick & Meister, 2008).

The negative attitudes of teachers towards children with disabilities are formed during their training in college, or in the early years of their profession (Jordan et al., 2009). Studies show that teaching candidates taking lessons or courses related to people with disabilities and their education, manifest more positive attitudes than the teaching candidates who do not take any lessons or course regarding people with disabilities (Gozun & Yikmis, 2004; Shippen, Crites, Houchins, Ramsey, & Simon, 2005).

Examining textbooks in terms of addressing people with disabilities is an important endeavor since the textbooks used in universities have an impact on teacher candidates’ perceptions regarding educational applications. The present study aims to examine how classroom management textbooks that are published in Turkey approach subjects about people with disabilities.

Method

This study used content analysis in order to carry out its primary aim. 19 classroom management books that were published in Turkey and have been used as course books in universities were analyzed and classified under five titles: 1) Books mentioning students with disabilities, 2) Books having a separate chapter for students with disabilities, 3) Books offering planning/adaptation for the education of students with disabilities, 4) Books mentioning students with disabilities entitled ‘the causes of undesired behaviours/behavioural problems, 5) Books focusing on the incapability of students with disabilities.

* This study is presented as an oral presentation at 3th World Conference on Learning, Teaching & Administration (Brussels, Belgium, 2012).

** Assist. Prof. Dr., Department of Special Education, Eskisehir Osmangazi University, Eskisehir, Turkey. E-mail: antreh@gmail.com

*** Assist. Prof. Dr., Department of Special Education, Abant İzzet Baysal University, Bolu, Turkey. E-mail: elifsazak@hotmail.com

**** Assist. Prof. Dr., Department of Special Education, Eskisehir Osmangazi University, Eskisehir, Turkey. E-mail: macidayhan@gmail.com

Findings

In the analysis, 19 classroom management books were classified into five different categories in terms of their approaches toward people with disabilities. The findings show that one of those books was written completely for classrooms in which students with disabilities exist (Ozyurek, 2005). Six of the examined books never mention students with disabilities, or disability per se (Aydin, 2005; Celik, 2003; Gunes, 2007; Karsli, 2009; Sari, 2002; Yilman, 2006). Seven books mention students with disabilities (Balay, 2003; Basar, 2005; Erden, 2008; Karip, 2008; Kaya, 2008; Kilbas-Koktas, 2003; Kuçukahmet, 2007). Three of those books (Balay, 2003; Basar, 2005; Kilbas-Koktas, 2003), and the one written by Aktas-Arnas and Sadik (2008), refer to pupils with disabilities under the title of “causes of undesired behaviour/ behavioural problems,” but also offer adaptations-planning for those students.

All of the books that have separate chapters for students with disabilities, such as ‘students in need of special education’ or ‘management of special groups’ (Aktas-Arnas & Sadik, 2008; Bakioglu, 2009; Celep, 2008; Gursel et al., 2004; Kiran, 2006) also suggest adaptations in planning for students with disabilities. The other books that offer adaptations in planning for students with disabilities are written by Balay (2003), Basar (2005), Karip (2008), Kaya (2008) and Kilbas-Koktas (2003). There is one book that focuses only on the incapacity of students with disabilities, and addresses the inabilities of the students and the specific behavioural problems, which hinder their learning (Erden, 2008).

Discussion

The study determined that there are significant differences among 19 classroom management books published in Turkey in terms of their content relating to individuals with disabilities. For example, Ozyurek’s (2005) book focused on inclusive classrooms in which students with disabilities can function. Considering the existence of students with disabilities in classrooms when preparing textbooks will have a positive impact on both teachers’ knowledge and their attitudes towards disabled students.

In addition, results yielded that five books that include separate chapters for students with disabilities, except one book (Aktas-Arnas & Sadik, 2008), elicit positive statements about people with disabilities (Bakioglu, 2009; Celep, 2008; Gursel, Sari, & Dilmaç, 2004; Kiran, 2006). Five of the books (Balay, 2003; Basar, 2005; Karip, 2008; Kaya, 2008; Kilbas-Koktas, 2003) have no separate chapters for students with disabilities, but do contain information about their characteristics and offers educational methods for those students. Among those five books, three of them (Balay, 2003; Başar, 2005; Kılbaş-Köktaş, 2003) use statements that reflect negative attitudes towards people with disabilities and represent the medical perspective of focusing on their inefficacy. A similar perspective exists in Erden’s (2008) book. Moreover, some of the books mention students with disabilities, referring to them by the title ‘the causes of undesired behavior/behavioural problems.’ Such titles also reflect the negative attitudes towards people with disabilities in language (Aktas-Arnas & Sadik, 2008; Balay, 2003; Basar, 2005; Kilbas-Koktas, 2003).

Although the majority of the books mention students with disabilities, it is remarkable that some of those books do not consist of any information about students with disabilities (Aydin, 2005; Çelik, 2003; Gunes, 2007; Karsli, 2009; Sari, 2002; Yilman, 2006). One could conclude that these books were written for classrooms without students with disabilities. However, the fact is that teachers will not work in environments entirely devoid of non-disabled students. Since teachers’ attitudes take shape during their teacher training in college, or in the early years of their professional lives, such attitudes are resistant to change, even in spite of in Post hoc -service training. Education faculties have an important responsibility when it comes to forming teachers’ attitudes toward their students, especially when it comes to viewing individuals with disabilities in a positive way.

Türkiye’de Sınıf Yönetimi Kitaplarında Yetersizliği Olan Öğrencilere Bakış*

Nevin GÜNER YILDIZ** Elif SAZAK PINAR*** Macid Ayhan MELEKOĞLU****

ÖZ

Bu araştırmada, Türkiye’de yayınlanmış 19 sınıf yönetimi kitabı yetersizliği olan öğrencileri ele alış biçimleri açısından incelenmiştir. Araştırmada, birbirine benzeyen kavramlar ve temalar çerçevesinde verileri düzenleyerek yorumlamayı sağlayan içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Üniversitelerde sınıf yönetimi derslerinde ders kitabı olarak da kullanılan farklı yazarlara ait 19 sınıf yönetimi kitabı, genel eğitim sınıflarındaki yetersizliği olan öğrencilerin varlığı dikkate alınarak yazılıp yazılmadıkları, yetersizliği olan öğrenciler için ayrı bir bölüm ayrılıp ayrılmadığı, yetersizliği olan öğrencilerin hangi başlık altında ele alındığı, yetersizliği olan öğrencilerin yetersizliklerine/olumsuzluklarına mı yoksa eğitimlerinde kullanılabilecek yöntemlere mi odaklandıkları açılarından incelenmiştir. Bulgulara göre, 19 sınıf yönetimi kitabından sadece 5’inde yetersizliği olan öğrencilerle ilgili ayrı bir bölüm olduğu, 6’sında yetersizliği olan öğrencilerden hiç bahsedilmediği, bir kitapta yetersizliği olan öğrencilerin sadece yetersizliklerinden bahsedildiği ve 4 kitapta yetersizliği olan öğrencilerin ‘istenmeyen davranışların nedenleri/davranış sorunlarının nedenleri’ başlığı altında ele alındığı belirlenmiştir.

Anahtar sözcükler: sınıf yönetimi, ders kitapları, yetersizliği olan bireyler, kaynaştırma

GİRİŞ

Üniversitelerde okutulan ders kitapları, farklı meslek alanlarında, mesleğe özgü ve üzerinde anlaşılmiş kavram ve kuralların aktarılmasını sağlayan öğretim materyalleri olarak kabul edilmektedir (Rice, 2005). Öğretim sürecinde ders kitaplarının hazırlanmasındaki temel ilke, kitapların öğretim programında belirlenen davranışları, yani bilgi, beceri ve nitelikleri öğrencilere kazandıracak etkinlikleri içermesi ve bu etkinliklere rehberlik etmesidir. Ders kitapları genellikle benzer içeriklere sahip olarak hazırlanmakta ve hem dersleri birbirine benzer kılmakta hem de bilgi ile birlikte tutum ve değerleri de aktarmaktadır. Bu nedenle ders kitaplarının, öğrenimleri süresince bu kitapları kullanan öğrencilerin bilgi ve değerleri üzerinde güçlü etkileri bulunmaktadır (Brantlinger, 2003; Morrison ve Rude, 2002; Rice, 2005). Ders kitaplarının kullandığı dil ve olgulara yaklaşımı, öğrencilerin bilgi ve tutumlarını olumlu yönde etkileyebilmektedir. Fakat bazı durumlarda ders kitapları, okuyucunun tutumlarını şekillendirerek değişimin önünde önemli bir engel de oluşturabilmektedir (Tyack ve Tobin’den aktaran: Brantlinger, 2003).

Yetersizliği olan bireylerin ele alınışı açısından bakıldığında, ders kitapları, özellikle eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğrencilere meslek yaşamlarında bu çocuklarla çalışırken kullanabilecekleri bilgi ve tutum temeli oluşturabilmektedir. Tutumlar da diğer birçok davranışlarımız gibi doğuştan kazanılmamakta, öğrenme yoluyla sonradan edinilmektedir. Anne-baba, arkadaşlar, kişisel yaşantılar ve kitle iletişim araçları gibi (Aydın, 1985) farklı kaynaklardan edinilen bilgiler de tutumların oluşmasında rol oynayan önemli faktörlerden biri olarak görülmektedir (Aksoy, 2012). Bu nedenle kitapların yetersizliği olanlara bakışı olumsuz ise okuyucunun yetersizliği olan bireyleri dışlayan tutum geliştirmesine yol açması olasıdır (Smith, 2006). Aslında yapılan pek çok araştırma toplumun yetersizliğe yönelik tutumlarının olumsuz olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, yetersizliği olan bireylerin topluma tam katılımlarını, kendi görev ve sorumluluklarını yerine getirmelerini engelleyen en önemli etmen olarak görülmektedir (Antonak ve Livneh, 2000).

* Bu çalışma 3th World Conference on Learning, Teaching & Administration’da sözlü bildiri olarak sunulmuştur (Brüksel, Belçika,2012).

** Yrd.Doç.Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü, Eskişehir, Türkiye. E-mail: antreh@gmail.com

*** Yrd.Doç.Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü, Bolu, Türkiye. E-mail: elifszak@hotmail.com

**** Yrd.Doç.Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü, Eskişehir, Türkiye. E-mail: macidayhan@gmail.com

Genel eğitim öğretmenlerinin yetersizliği olan öğrencilere karşı tutumlarını inceleyen araştırmalar, öğretmenlerin bu öğrencilerin kaynaştırılmasına ilişkin olumsuz tutumlarını rapor etmektedirler (Cook, 2002; Cullen, Gregory ve Noto, 2010; Jordan, Schwartz ve Mc Ghie-Richmond, 2009; Mc Clean, 2007; Melnick ve Meister, 2008). Yetersizliği olan öğrencilerin destek eğitim hizmetleri sağlanması ile genel eğitim sınıflarında akranlarıyla birlikte eğitim görmesi olarak tanımlanabilecek kaynaştırma eğitimi, tüm öğrencilere kaliteli bir eğitim sağlamayı ve yetersizliği olan ve olmayan öğrenciler arasında hoşgörü ve farklılıkların kabulünü geliştirmeyi amaçlamaktadır (Hines, 2001; Soodak ve Mc Carthy, 2006). Ancak öğretmenlerin iki yaygın inanış nedeniyle kaynaştırmaya karşı olumsuz bakış geliştirdikleri görülmektedir: Birincisi, kaynaştırma öğrencileri öğretmenin çok fazla zamanını alırlar. İkincisi, kaynaştırma öğrencilerini eğitmek, genel eğitim öğretmenlerinin sahip olmadığı özel becerileri gerektirir (Cullen, Gregory ve Noto, 2010). Ayrıca öğretmenler yetersizliği olan çocukların yerinin genel eğitim sınıfları olmadığını ve bu çocukların olduğu sınıflarda etkili sınıf yönetimini sürdürmenin imkânsız olduğunu belirtmektedirler (Cook, 2002; Jordan, Schwartz ve Mc Ghie-Richmond, 2009; Mc Clean, 2007). Olumsuz tutumlara sahip olan öğretmenlerin sınıf uygulamalarına bakıldığında, sınıflarındaki yetersizliği olan çocukları 'öteki' ya da 'görünmez' olarak görebildikleri belirlenmiştir (Giangreco, Dennis, Cloninger, Edelman ve Schattman, 1993).

Öğretmenlerin yetersizliği olan öğrencilerle ilgili tutumlarını toplumsal bakış açısının bir yansıması olarak görmek mümkündür. Yetersizliği olan bireyler 'normal' olarak tanımlanan toplumsal sistemin içinde ayrımcılıkla karşılaşabilmektedirler. Toplumda yaygın olarak kabul gören normallik ideolojisi farklılıkları olanları normale yakın olmaları konusunda zorlamaktadır (Burcu, 2006). Normalden farklı olma ya da sapma, bir kişinin yapabildiklerinin ne kalitede olduğunu göstermekten çok, o kişinin toplumun koyduğu kuralların dışında kalmasını ifade eden bir durum olarak değerlendirilmektedir. Örneğin zihinsel gerilik, nesnel bir durum olmaktan daha çok sosyal ve kültürel bir damgadır. Aynı zamanda kişinin toplum içindeki değerini düşüren bir durumdur; kişinin yaşamayı hak etmediğini gösteren bir değersizleştirmedir (Taylor ve Bogdan, 1989). Bu değersizleştirme tarih boyunca çeşitli biçimlerde etkisini göstermiştir. Tarihsel süreç içinde yetersizliği olan bireyler önce 'tehdit edici', sonra 'yük' ve son olarak 'aciz' olarak etiketlenmişlerdir (Burcu, 2006). Bu nedenle yetersizliği olan bireyler korku ve önyargılarla karşılaşmışlar ve yaşam haklarını savunmak zorunda kalmışlardır.

Ülkemizde Özürlüler İdaresi Başkanlığı'nın (yeni adı: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü) 2009 tarihli Toplum Özürülülüğü Nasıl Algılıyor Projesi sonuçları, tarihsel süreçte yetersizliği olan bireylere yöneltilen tutumları yansıtmaktadır. Bulgulara göre katılımcıların % 24.2'si özürlü denildiğinde aklına 'yardıma muhtaç kişi' kavramının geldiğini, % 30.1'i zihin engellilerle çalışmak istemediğini, % 19.1'i zihin engellilerle komşu olmak istemediğini, % 18.2'si engellilerin akranlarıyla aynı sınıflarda eğitim alamayacağını düşündüğünü, % 22.9'u ise özürülülerin aileleri için yük olduğunu söylemişlerdir (ozurluveyasli.gov.tr). Ankara'da 500 kişiye anket uygulanarak yapılan bir başka çalışmada katılımcılara 'toplumdaki engelli bireyler hakkında ne düşünüyorsunuz' diye sorulmuştur. Alınan cevaplara göre katılımcıların % 39,4'ü acınacak halledirler derken, % 43.4'ü toplumun dışına itilmişlerdir diye cevap vermişlerdir (Burcu, 2011). İstanbul Bilgi Üniversitesi tarafından hazırlanan Türkiye'de Engellilik Temelinde Ayrımcılığın İzlenmesi Raporu'na (2011) göre de, Türkiye'de engellilik yardıma muhtaçlık ve merhamet algısı üzerine kuruludur. Bu araştırmaya göre, medyada engellilerle ilgili haberler çok az yer almakta, var olan haberlerin büyük çoğunluğu özürülüler haftasında yayınlanmaktadır. Medya engellilerle ilgili ayrımcılık haberlerini görmezden gelmekte, engellilerin ayrımcılığa karşı açtığı davalar medyada yer almamaktadır (Şenyurt-Akdağ, Tanay, Özgül, Kelleci-Birer ve Kara, 2011).

Egemen ideolojinin normallik baskısı altında olan ve toplum tarafından görülmeyen yetersizliği olan bireylerin öğretmenlerin bakış açısından görünmez olmaları (Giangreco, vd., 1993) ve olumsuz tutumlarla değerlendirilmeleri, okullarda da ayrımcılıkla karşı karşıya olduklarının göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Öğretmen yetiştirme programlarının önemli bir amacı, öğretmenleri farklı ihtiyaçları olan bireylere etkili öğretim yapabilecek şekilde yetiştirmek olmasına karşın bu görevi yeterince yerine getiremedikleri görülmektedir (Gao ve Mager, 2011). Öğretmenlerin yetersizliği olan çocuklara karşı olumsuz tutumları ve bu çocukların eğitiminden kendilerinin değil özel eğitim öğretmenlerinin sorumlu olması gerektiğine dair inanışları, mesleğe hazırlandıkları öğrencilik yılları

ile meslekteki ilk yıllarda oluşmakta ve değişmeye karşı dirençli olduğu görülmektedir. Bu nedenle, öğretmen yetiştirme programları olumlu tutum geliştirme ile ilgili kritik öneme sahiptir (Jordan, Schwartz ve McGhie-Richmond, 2009). Araştırmalar, üniversite eğitimi sırasında yetersizliği olan öğrenciler ve eğitimleri ile ilgili ders ya da kurs alan öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitime dair almayanlara göre daha olumlu tutumlar sergilediklerini ortaya koymaktadır (Gözün ve Yıkılmış, 2004; Gürsel, 2006; Orel, Töret ve Zerey, 2004; Shippen, Crites, Houchins, Ramsey ve Simon, 2005). Öğretmen yetiştirme programlarının yetersizliği olan çocukların eğitimiyle ilgili önemli sorumluluğuna rağmen, bu çocukların davranışlarını yönetme ve eğitimleri konusunda yeterli bilgi ve deneyim sağlayamadıkları bilinmektedir (Niesyn, 2009). Yetersizliği olan çocukların yerleştirildiği kaynaştırma sınıflarındaki öğretmenlerin bu çocuklarla çalışmak için kendilerini hazırlıksız görmeleri (Cullen, Gregory ve Noto, 2010; Jordan, Schwartz ve McGhie-Richmond, 2009; Melnick ve Meister, 2008) üniversitelerin bu konudaki yetersizliğinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Öğretmenlerin yetersizliği olan öğrencilere eğitim sağlamanın yanı sıra onların problem davranışlarını yönetme konusunda üniversite eğitimleri sürecinde yeterince hazırlanamamaları, bu öğrencileri sınıflarda problem davranışın kaynağı olarak görmelerine (Daniels, 1998; Mitchem ve Benyo, 2000; Stevens, 1997) ve bu nedenle bu öğrencilerin olduğu sınıflarda etkili sınıf yönetimini sürdürmenin imkânsız olduğunu düşünmelerine (Cook, 2002) yol açacak bir durum olarak değerlendirilebilir. Öğretmenin sınıf düzenini, öğrencilerin derse katılımlarını ve öğrenciler arasında işbirliğini sağlamak için yaptığı eylemlerin bütünü olarak tanımlanabilecek sınıf yönetimi (Emmer ve Stough, 2001), öğretmenlerin en çok kaygı duydukları alan olarak da bilinmektedir (Dinsmore, 2003; Siebert, 2005; Veenman, 1984; Zuckerman, 2007). Öğretmen yetiştirme programlarında sınıf yönetiminin genellikle üzerinde az durulan, daha çok kuramsal konulara yoğunlaşan ve gerçek dünyadaki sınıf yönetimi sorunlarıyla bağlantı kurulmayan bir ders olması nedeniyle öğretmenlerin çoğu genellikle bu alanda yapılmış araştırmalarca ortaya konmuş etkili sınıf yönetimi stratejilerinden habersiz olarak meslek yaşamlarına başlamaktadırlar (Siebert, 2005). Bu nedenle öğretmenler, sınıf yönetimi sorunlarını, aileye, okul yöneticilerine ya da rehber öğretmene başvurmak ya da öğrencileri azarlamak, cezalandırmak gibi etkili olmayan yöntemlerle çözmeye çalışmaktadırlar (Kher, Lacine-Gifford ve Yandell, 2000). Oysa etkili bir sınıf yönetimi sistemi, yetersizliği olan ve olmayan tüm çocukların davranışlarını değiştirecek ve sınıf düzenini sağlayacak güce sahip olarak görülmektedir (Marzano ve Marzano, 2003).

Eğitim fakültelerinde okutulan kitapların öğretmen adaylarının eğitim hakkındaki düşünceleri ve uygulamaları üzerinde etkili olması (Brantlinger, 2003) ve yetersizliği olan çocukların ders kitaplarında sıklıkla olumsuz özellikleri ya da yetenek kusurları ile tanımlanması nedeniyle (Morrison ve Rude, 2002) bu kitapların yetersizliği olanlara bakış açısının incelenmesi önemli bir çaba olarak değerlendirilebilir. Özellikle öğretmenler için zorlu bir alan olan sınıf yönetiminin, yetersizliği olan çocukların kaynaştırılmasına karşı öğretmenlerin tutumlarını da etkilemesi sebebiyle, hem ders içerikleri hem de ders kitaplarının dili açısından analiz edilerek geliştirilmesi gerekmektedir. Böyle bir çabayı son yıllarda yapılan bir araştırmada görmek mümkündür (Smith, 2006). Sınıf yönetimi ders kitaplarını yetersizliği olanlara yaklaşımları açısından inceleyen Smith (2006) yetersizliğe toplumsal bakış açısının üniversitelerde okutulan sınıf yönetimi ders kitaplarına yansıdığını, kitapların yetersizliği olanların dışlanmasına yol açan tartışmalı konuları ve tıbbi bakış açısını içerdiğini ortaya koymaktadır. Tıbbi bakış açısının yetersizlik odaklı yaklaşım olarak adlandırılabileceğini belirten yazar, bu bakış açısının yetersizliği olanların anlayamayan, eksikleri olan, uyumsuz kişiler olarak sınıflanmasına sebep olduğunu belirtmektedir (Smith, 2000). Bulgulara göre, incelenen on kitaptan, yetersizliği olanları bir bütün olarak ele alan ve eğitimlerinde alınabilecek önlemlere yoğunlaşan yeterlilik odaklı yaklaşıma göre yazılan altı kitap olduğu, kalan dört kitabın ise yetersizlik odaklı olduğu belirlenmiştir. Kitapların dördünün örneklerinde yetersizliği olan öğrencileri de kapsadığı, yetersizliği olanların eğitiminde kullanılacak önerileri içeren sadece üç kitap olduğu ortaya çıkarılmıştır (Smith, 2006).

Bu araştırmada, Türkiye’de yayınlanan sınıf yönetimi kitaplarının yetersizliği olan öğrencilerle ilgili konulara nasıl yaklaştığının nitel araştırma yöntemiyle incelenmesi amaçlanmış ve veriler içerik

analizi tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmaya çalışılmıştır:

Türkiye’de üniversitelerde sınıf yönetimi derslerinde ders kitabı olarak okutulan kitaplar,

- 1.Yetersizliği olan öğrencilerden bahsetmekte midir?
- 2.Yetersizliği olan öğrencileri ayrı bir bölüm altında mı ele almaktadır?
- 3.Yetersizliği olan öğrencilerin eğitimi için planlama/uyarlama önermekte midir?
- 4.Yetersizliği olan öğrencileri ‘istenmeyen davranışlar/davranış sorunlarının nedenleri’ başlığı altında mı ele almaktadır?
- 5.Yetersizliği olan öğrencilerin yeterliklerine mi yetersizliklerine mi odaklanmaktadır?

YÖNTEM

Bu çalışmada, verilerin analizinde içerik analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Niteliksel materyali niceliksel veriye dönüştürmenin bir yolu olarak tanımlanan içerik analizini iki yolla yapmak mümkündür (Rubin ve Babbie, 2011). Birinci yol, verilerin sayısallaştırılması ve sonuçların nicel araştırmalarda olduğu gibi sayılarla verilmesidir. İkinci yol ise niteliksel materyalin sayılara dnüştürölmeden sadece niteliksel terimlerle ifade edilmesidir. Bu yol, yazılı ya da sözel içeriğin belirlenen kavramlar çerçevesinde kodlanması ve belirlenen kodlara göre içeriğin incelenerek yorumlanmasını kapsamaktadır (Rubin ve Babbie, 2011).

Bu alışmada, Türkiye’de yayınlanmış olan ve üniversitelerde sınıf yönetimi ders kitabı olarak da kullanılan 19 sınıf yönetimi kitabı, ikinci yol kullanılarak incelenmiş; elde edilen veriler araştırmacılar tarafından belirlenen kodlara göre sınıflanarak yorumlanmıştır. Kodlama süreci ile ilgili ayrıntılı bilgiye verilerin analizi bölümü altında yer verilmektedir.

İncelenecek ders kitapları belirlenirken üniversitelerde sınıf yönetimi derslerinde okutuluyor olmaları ölçüt olarak alınmış; ölçütü karşılayan ve ulaşılabilen tüm kitapların örnekleme alınması hedeflenmiştir. Belirlenen ölçüte uygun olan ve kitapçılarda ya da kütüphanelerde ulaşılabilir durumda olan ondokuz sınıf yönetimi kitabı örnekleme alınmıştır. Araştırmanın örneklem belirleme aşamasında ya da daha sonraki tarihlerde basılmış olmaları ya da kitapçılarda ve kütüphanelerde ulaşılamamış olmaları nedeniyle örneklem içinde olmayan sınıf yönetimi kitapları da bulunmaktadır.

Verilerin Analizi

Araştırmada kullanılan kodların oluşturulmasında Smith (2006)’in araştırmasından yararlanılmıştır. Söz konusu araştırmada yazar sınıf yönetimi kitaplarını öncelikle üç sorunun yanıtını bulabilmek amacıyla incelemiştir. Bu sorular: (1) yetersizliği olan öğrencilerle ilgili neler söylenmiş? (2) yetersizliği olan bireyler kitaplarda hangi bağlamda ve nasıl bir dille ele alınmışlar? (3) kullanılan dilde ve verilen örneklerde yeterlilik odaklı yaklaşım mı yoksa yetersizlik odaklı yaklaşım mı kullanılmış? Yazar daha sonra kitapları, bölümlerin içinde yetersizlikle ilgili bilgilere yer verilip verilmeme, örneklerde yetersizliği olanların kullanılıp kullanılmaması, yetersizliği olanlarla ilgili ayrı bir bölüm olup olmaması, yetersizliği olanlardan bahsetmede bireyi ön plana alıp almama ve yeterlilik odaklı yaklaşımla yazılıp yazılmama konularında sınıflamıştır.

Bu araştırmada, Smith’in (2006) araştırmasında kullanılan kodlara dayanılarak ölkemizdeki sınıf yönetimi kitaplarını incelemede kullanılmak üzere altı kod belirlenmiştir. Kodlar, genel olarak, sınıf yönetimi kitaplarının yetersizliği olan bireyleri kapsayıp kapsamadığı; eğer kapsıyorsa hangi bakış açısıyla ele aldığını belirlemek üzere oluşturulmuştur. Sınıf yönetimi kitaplarının yetersizliği olan öğrencileri kapsayacak bir yaklaşımla yazılabilmemesinin ancak bu öğrencilerin genel eğitim sınıflarında eğitim alabileceklerinin bilinmesi ve benimsenmesi durumunda olanaklı olabileceği kabul edilmiştir. Yetersizliği olan öğrencilerin genel eğitim sınıflarında kaynaştırılabilecekleri bilgisinin yanında bu çocukların öğrenme ve davranış özelliklerinin algılanma biçiminin de onlardan bahsederken kullanılan dili etkileyeceği düşünölmektedir. Yetersizliği olan öğrencilerin birey olarak algılanmalarından önce ‘yetersizliği olan’ olarak algılanmaları, sınıflarda problem davranışların kaynağı olarak görölebilmeleri ve onlara öğretim yapabilmelerin zorluklarına odaklanması gibi yaklaşımların sınıf

yönetimi kitaplarının yazılışını etkilemiş olabileceği varsayılmıştır. Kodlar oluşturulurken yukarıda sözü geçen etkenler göz önüne alınmış ve aşağıda sıralanan altı kod belirlenmiştir:

- a) Yetersizliği olan öğrencilerden bahsetme
- b) Yetersizliği olan öğrenciler için ayrı bir bölüm ayırma
- c) Yetersizliği olan öğrencilerin eğitimi için planlama/uyarlama önerme
- d) Yetersizliği olan öğrencilerden 'istenen davranışlar/davranış sorunlarının nedenleri' başlığı altında bahsetme
- e) Yetersizliği olan öğrencilerin yeterliklerinden çok yetersizliklerine odaklanma
- f) Yetersizliği olan öğrencilerden hiç bahsetmeme

Analiz için ondokuz sınıf yönetimi kitabı belirlenen kodlar açısından taranmıştır. Örnekteki kitapların, yetersizliği olanlarla ilgili bölüm, paragraf ya da cümleleri, araştırmada belirlenen kodlara göre incelenmiş ve analiz edilmiştir.

Güvenirlilik

Bu araştırmada güvenirlik çalışması için araştırmanın birinci ve ikinci yazarlarının 19 sınıf yönetimi kitabının 2'sinden; araştırmanın birinci ve üçüncü yazarlarının ise 6 kitaptan elde ettikleri veriler karşılaştırılmış, "görüş birliği olan madde sayısı / görüş birliği+görüş ayrılığı olan madde sayısı x 100" formülü (Kırcaali-İftar ve Tekin, 1997) kullanılarak güvenirlik yüzdesi elde edilmiştir. Yapılan hesaplamalar sonucunda birinci ve ikinci yazar arasında %100, birinci ve üçüncü yazar arasında % 80 güvenirliğe ulaşıldığı belirlenmiştir.

BULGULAR

Bu çalışmada Türkiye'de yayınlanmış olan ve üniversitelerde sınıf yönetimi ders kitabı olarak da kullanılan ondokuz sınıf yönetimi kitabı, yetersizliği olan öğrencileri ele alış biçimleri açısından altı kategori altında incelenmiştir. Her bir kategoriye göre kitapların analizi Tablo 1'de gösterilmektedir.

1) Yetersizliği olan öğrencilerden bahsetme:

Bu çalışma kapsamında incelenen kitaplardan sekizinin yetersizliği olan öğrencilerden bahsettiği (Balay, 2003; Başar, 2005; Erden, 2008; Karip, 2008; Kaya, 2008; Kılbaş-Köktaş, 2003; Küçükahmet, 2007; Özyürek, 2005) ve bu kitaplar arasından birinin farklılıkları olan öğrencilerin her sınıfta olabileceği kabulüne dayanarak yazıldığı (Özyürek, 2005) görülmektedir. Söz konusu kitabın içindeki örnekler ve konular yetersizliği olsun ya da olmasın sınıfta bulunan tüm öğrenciler için kullanılabilir yöntemleri kapsamaktadır. Kitap içinde verilen örneklerde yetersizliği olan öğrencilerle ilgili yaşanabilecek sınıf yönetimi sorunları da ele alınmakta; özel eğitim sınıfı öğrencisi, motor, bilişsel ve davranış sınırlılıkları olan öğrencilerle ilgili sorunlarda çözüm için kullanılabilir yöntemler işlenmektedir. Kitabın genel olarak davranışçı yaklaşıma uygun yazıldığı, uygulamalı davranış analizi ilkelerinin davranış yönetiminde kullanımının ele alındığı görülmektedir.

İncelenen kitaplardan altısının ise yetersizliği olan öğrencilerden ya da yetersizlikle ilgili konulardan hiç bahsetmediği belirlenmiştir (Aydın, 2005; Çelik, 2003; Güneş, 2007; Karlı, 2009; Sarı, 2002; Yılmaz, 2006). Bu kitapların, yetersizliği olmayan öğrencilerden oluştuğu düşünülen genel eğitim sınıfları için yazılmış oldukları kabul edilebilir.

2) Yetersizliği olan öğrenciler için ayrı bir bölüm ayırma

Araştırmada incelenen kitaplar arasından beşinin yetersizliği olan öğrenciler için ayrı bir bölüm ayırdığı görülmektedir (Aktaş-Arnas ve Sadık, 2008; Bakioğlu, 2009; Celep, 2008; Gürsel, Sarı ve Dilmaç, 2004; Kıran, 2006). Ayrılan bu bölümlerde ise yetersizliği olan öğrencilerin özellikleri, bu öğrenciler için yapılması gereken uyarlamalar ve planlamalar, istenen davranışlar ve davranış sorunlarının nedenleri, özel grupların yönetimi gibi konulara odaklanılmaktadır.

Tablo1. Sınıf yönetimi kitaplarının yetersizliği olan öğrencileri ele alış biçimleri açısından sınıflandırılması

Kitabın Adı	Yazar/lar	Yetersizliği olan öğrencilerden bahseden kitaplar	Yetersizliği olan öğrencilere ayrı bir bölüm ayıran kitaplar	Yetersizliği olan öğrencilerin eğitimi için uyarılama-planlama öneren kitaplar	Yetersizliği olan öğrencilerden "İstenmeyen davranışlar/davranış sorunlarının nedenleri" başlığı altında bahseden kitaplar	Yetersizliklere odaklananlar (Sadece öğrencilerin yapamadıklarından, öğrenmelerini engelleyen davranış sorunlarından bahsedenler)
Olumlu Sınıf Yönetimi	Mehmet Özyürek (2005)	Kitap bütünüyle yetersizliği olan öğrencileri de içeren sınıflar için yazılmış				
Sınıf Yönetimi	Edit: Musa Gürsel, Hakan Sarı, Bülent Dilmaç (2004)		x	x		
Çağdaş Sınıf Yönetimi	Ayşen Bakıoğlu (2009)		x	x		
Sınıf Yönetiminde Kuram ve Uygulama	Cevat Celep (2008)		x	x		
Etkili Sınıf Yönetimi	Edit: Hüseyin Kıran (2006)		x	x		
Okul Öncesi Eğitimde Sınıf Yönetimi	Edit: Yaşare Aktaş Arnas, Fatma Sadık (2008)		x	x	x	
Sınıf Yönetimi	Edit: Emin Karip (2008)	x		x		
Sınıf Yönetimi	Edit: Zeki Kaya (2008)	x		x		
Sınıf Yönetimi	Münire Erden (2008)	x				x
Sınıf Yönetimi	Edit: Leyla Küçükahmet (2007)	x				
Sınıf Yönetimi	Şükran Kılbaş Köktaş (2003)	x		x	x	
Sınıf Yönetimi	Hüseyin Başar (2005)	x		x	x	
2000'li Yıllarda Sınıf Yönetimi	Refik Balay (2003)	x		x	x	
İlköğretimde Sınıf Yönetimi	Edit: Mehmet Durdu Karslı (2009)					
Sınıf Yönetimi	Ayhan Aydın (2005)					
Sınıf Yönetimi	Enver Sarı (2002)					
Sınıf Yönetimi	Edit: Mustafa Yılman (2006)					
Yapılandırıcı Yaklaşımla Sınıf Yönetimi	Firdevs Güneş (2007)					
Sınıf Yönetimi	Vehbi Çelik (2003)					

3) Yetersizliği olan öğrencilerin eğitimi için planlama/uyarlama önerme

Analiz edilen kitaplardan yarısından fazlasında (19 kitaptan, 11’inde) yetersizliği olan öğrencilere yönelik eğitimin nasıl planlanacağı anlatılmakta, çeşitli öğretimsel uyarlamalar önerilmektedir. Yetersizliği olan öğrencilerle ilgili konuları ‘Özel eğitime muhtaç çocuklar’ ya da ‘Özel grupların yönetimi’ gibi başlıklarla ayrı bir bölüm altında veren kitapların tamamının, bu öğrencilerin eğitimi için uyarlama/planlama da önerdikleri görülmektedir (Aktaş-Arnas ve Sadık, 2008; Bakioğlu, 2009; Celep, 2008; Gürsel, Sarı ve Dilmaç, 2004; Kıran, 2006). Bu kitaplarda yetersizliği olan öğrencilerin eğitim ve davranış özelliklerinin yanı sıra sınıflarda bu çocuklar için yapılacak uyarlamaların neler olduğuna dair bilgi de verilmektedir.

Örneğin bir kitapta (Celep, 2008) işitme yetersizliği olan öğrenciler için şu ifadelere yer verilmektedir: *“Bu öğrencileri sınıfın merkezine veya yakın yerlere oturtmak en iyi yaklaşımdır. Tepegözü kullanırken veya konuşurken yüzünüzün bu öğrencilere dönük olması gerekir. Bu öğrencilerin dudaklarınızı görebilmesi için sınıf yeterince aydınlık olmalı. Bu öğrenciler sınıftaki tartışma boyunca diğer öğrencilerin soru ve yanıtını yeniden açıklamanıza gereksinime duyacaklardır.”*

İncelenen bazı kitaplarda öğrencilerin özelliğine göre uyarlamanın bireysel farklılıklar bakış açısıyla, bazı kitaplarda ise ‘engelli’ olduğ u gerçeği bakış açısıyla yapılması gerektiği vurgulanarak ifade edilmektedir. Engelli olduğ u gerçeği ile hareket eden ve bu nedenle öğretimsel uyarlamalar yapılmasını öneren bir kitapta (Gürsel, Sarı ve Dilmaç, 2004) bu bakış açısıyla ilgili şu ifadelere rastlanılmaktadır: *“... her öğrenci gücü yettiği oranda yetiştirilmelidir. Örneğin özel eğitime muhtaç çocuklar için kendi durumları göz önüne alınmalı ve onların bir engelli olduğ u unutulmamalıdır. Dolayısıyla çocuğun öğrenme gücü ve hızına göre programda uyarlama ve ayarlama yapılabilir.”* ifadeleri yer almaktadır.

Aynı kitapta, öğrencilerin bireysel farklılıkları olduğ u ve buna göre öğretimin planlanması gerektiği vurgulanmakta ve *“Öğretmenler çocuğun özel durumunu bir başarısızlık nedeni olarak değil, çocuğun farklı bir şekilde eğitilmesi gereken bir durum olduğ unu fark etmelidir.”* açıklamaları yer almaktadır (Gürsel, Sarı ve Dilmaç, 2004).

4) Yetersizliği olan öğrencilerden ‘istenmeyen davranışlar/davranış sorunlarının nedenleri’ başlığı altında bahsetme

Çalışmada, yetersizliği olan öğrenciler, incelenen ondokuz kitaptan dördünde ‘istenmeyen davranışlar/davranış sorunlarının nedenleri’ başlığı altında ele alınmışlardır (Aktaş-Arnas ve Sadık, 2008; Balay, 2003; Başar, 2005; Kılbaş-Köktaş, 2003) . Örneğin bir kitapta “istenmeyen davranışların kaynakları” adlı bölümde şu ifadelere yer verilmektedir: *“Duygusal ve davranışsal sorunlu öğrencilerin çoğu öğrenmelerinde de gerçekten geridirler.Öğrenmedeki güçlükleri ve kötü performansları bilimsel olarak kanıtlanmıştır.başarı yoluyla çekemedikleri dikkatleri, kabul edilemez davranışlar göstererek çekmeye çalışırlar. Bu çocuklara bireysel yardım yapılmadığı ve dikkat edilmediği sürece sınıfın yaşantısına karşı her zaman bir tehdit oluştururlar. Duygusal ve davranışsal sorunlu öğrencilerin tümünün yönetilmesi zor değildir. Fakat çocuğunun bozucu ve dengesiz olduğ u söylenebilir.”* (Balay, 2003).

Yine bir başka kitapta, ‘istenmeyen davranışların önlenmesi’ başlığı altında benzer ifadeler yer almaktadır: *“Sağlığındaki farklılıklar, öğrencinin davranışlarını değiştirir. İşitme, görme, algılama yetersizlikleri öğrencileri istenmeyen davranışlara iter.” “Başarısı düşük öğrenciler olumsuz davranışlara daha çok kayabilmektedir.”* (Başar, 2005).

Bir kitapta ise davranış sorunları öğrencilerin yetersizliklerine bağlanmakta ve şu ifadeler yer almaktadır: *“Görme ya da duyma yetersizliği, felç ya da ciddi fizyolojik özürler de davranış sorunlarının nedenleri arasındadır.”* (Kılbaş-Köktaş, 2003).

5) Yetersizliği olan öğrencilerin yeterliklerinden çok yetersizliklerine odaklanma

İncelenen kitaplar arasında, yetersizliği olan öğrencilerin sadece yetersizliklerine odaklanan, öğrencilerin yapamadıklarından, öğrenmelerini engelleyen davranış sorunlarından bahseden bir kitap bulunmaktadır (Erden, 2008). Örneğin bu kitapta dikkat dağınıklığı ve hiperaktivite için şu ifadeler yer almaktadır: “*Dikkat dağınıklığı: Bu çocukların dikkat süreleri çok kısadır. Dikkatlerini öğretim materyali üzerinde toplamada ve konsantre olmada çok güçlük çekerler. Bazen hiperaktiviteyle birlikte gözlenir. İşaretleri, değişime uyum sağlamada güçlük çekme, nadiren işini tamamlama, dış uyarıcılardan kolaylıkla etkilenecek dikkatin dağılması, dersi dinlememe.*

Hiperaktiflik: Bu çocuklar oturdukları yerde bile aşırı ve tekrar eden hareketler gösterirler. Hareketleri amaçsızdır. İşaretleri, yerinde duramama, bir şeyleri kurcalama, hareketlilik, obje ve kişilere aşırı dokunma.”

Bu kitapta, yetersizliği olan öğrencilerin eğitimleri için kullanılacak yöntemlere değinilmeden sadece olumsuz özelliklerinden bahsedilmektedir.

TARTIŞMA

Bu araştırmada, Türkiye’deki üniversitelerin eğitim fakültelerinde okutulan ondokuz sınıf yönetimi kitabı yetersizliği olan öğrencileri ele alış biçimleri açısından incelemiş ve belirlenen altı kod çerçevesinde analiz edilmiştir. Araştırma bulguları, sınıf yönetimi kitaplarında yetersizliği olan öğrencilerin farklı açılardan ele alındığını ortaya koymaktadır.

Sınıf yönetimi, öğretmenin akademik ve sosyal-duygusal öğrenmeyi kolaylaştıracak ve destekleyecek bir ortam yaratmak için yaptığı etkinlikler olarak özetlenebilir (Evertson ve Weinstein, 2006). Sınıf yönetimi, öğrencilerin akademik etkinlikler üzerinde çalışırken harcadığı zamanı artırmak (Brophy, 1988), öğretim etkinliklerine katılmalarını sağlamak (Marzano, Marzano ve Pickering, 2003), dolayısıyla akademik başarılarını artırmak için öğretmenlerin sahip olmaları gereken en önemli beceriler arasındadır (Kunter, Baumert ve Köller, 2007). Oysa günümüz okullarında sınıf yönetimi, öğretmenlerin yaşadıkları tükenmişliğin başlıca sebeplerinden biri olmakta, öğretmenler sıklıkla öğrencilerin problem davranışlarından ve sınıftaki karmaşadan söz etmektedir (Evertson ve Weinstein, 2006). Özellikle yetersizliği olan öğrencilerin de yer aldığı kaynaştırma uygulamaları yapılan sınıflarda, öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilere öğretim yapma ve davranışlarını yönetmede yaşadıkları sıkıntılar nedeniyle bu sorun daha da artmaktadır. Tüm öğrencilerin bireysel özelliklerine ve gereksinimlerine uygun eğitim alma hakkı, ‘her sınıfa etkili bir öğretmen sağlama’ hedefini önemle ele alınması gereken bir konu haline getirmektedir (Güner, 2010). Bu nedenle öğretmen yetiştiren kurumlar olarak Eğitim Fakültelerinin tüm programlarında, öğretmen adaylarının sınıf yönetimi konusunda bilgilendirilmeleri zorunlu olmakta, sınıf yönetimi dersi 1997-1998 öğretim yılından itibaren Eğitim Fakültelerinde pedagojik formasyon dersleri kapsamında okutulan temel derslerin başında gelmektedir (İlğan ve Kıranlı, 2007).

Bu araştırmada, sınıf yönetimi kitaplarında yetersizliği olan öğrencilerin nasıl ele alındığı incelenmiştir. İncelenen kitaplar arasından sadece birinin genel eğitim sınıflarında yetersizliği olan öğrencilerin de bulunduğunu temel alarak yazıldığı belirlenmiştir. Bu bulgu, incelenen on sınıf yönetimi kitabından yaklaşık yarısının yetersizliği olan öğrencileri kapsayacak bir yaklaşımla yazıldığı belirlendiği Smith’in (2006) araştırmasına göre daha olumsuz bir tabloyu işaret etmektedir. Her geçen gün daha fazla sayıda yetersizliği olan öğrenci, akranlarıyla birlikte eğitim alabilecekleri kaynaştırma sınıflarına yerleştirilmektedir. Örneğin 2004-2005 eğitim öğretim döneminde ilköğretim okullarında kaynaştırma eğitimi alan öğrenci sayısı 40.050 iken, 2010-2011 eğitim öğretim döneminde iki katını aşarak 84.580 öğrenciye çıkmıştır. Daha da çarpıcı olan ise bir yıl içinde (2011-2012 eğitim öğretim döneminde) ilköğretimde eğitim gören kaynaştırma öğrencilerinin sayısının % 63 artışla 137.893’e çıkmış olmasıdır. Orta öğretimdeki 10.860 kaynaştırma öğrencisi ile birlikte Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) okullarında 150.000’e yakın kaynaştırma öğrencisinin olduğu bilinmektedir (MEB, 2011). Sınıflarda tanısı olmayan ama müfredatı izlemekte zorlanan başka

öğrencilerin de olabileceği göz önüne alındığında bu sınıflarda çalışacak öğretmenlerin farklı özelliklere sahip öğrencilere eğitim yapabilme kapasiteleri önem kazanmaktadır. Eğitim fakültelerinden mezun olan öğretmenlerin tamamının sınıflarında kaynaştırma öğrencilerinin olabileceği göz önüne alınarak yetiştirilmiş olmaları gerekmektedir. Bu nedenle sınıf yönetimi kitaplarının tüm öğrencilerin bireysel özelliklerini dikkate alınarak yazılmaları önemli görülmektedir.

Yetersizliği olan öğrencilere ayrı bir bölüm ayıran, bu öğrencilerin özellikleri ve eğitimlerinde kullanılacak yöntemleri içeren kitapların, biri hariç, yetersizliği olanlarla ilgili daha olumlu ifadelerle yer verdikleri görülmektedir. Bu kitapların dili öğretmenlik adaylarına, bir taraftan, sınıflarında yetersizliği olan öğrencilerin olabileceği ve bu öğrencilerin özelliklerine uygun eğitim ve yönetim stratejilerini bilmeleri gerektiği mesajını vermektedir. Diğer taraftan ise, yetersizliği olan öğrencilerin ayrı bir bölüm altında ele alınması bu öğrencilerin 'farklı, sıra dışı özellikleri olan, öğrenilmesi gereken, anlaşılması gereken' olduğuna vurgu yapmaktadır. Farklı ve öğrenilmesi gereken olarak görülmeleri ise, yetersizliği olan öğrencilerin genel eğitim öğretmenleri tarafından ötelenmesine zemin hazırlamaktadır. Öğretmenlerin kendilerini farklılıkları olmayan öğrencilerin eğitimi için yetiştirilmiş olarak görmeleri nedeniyle (Cullen vd., 2010) 'farklı' öğrencileri sınıflarında istemedikleri bilinmektedir. Bu nedenle her ne kadar yetersizliği olan öğrencilerle ilgili ayrı bir bölüm içinde bilgi ve öğretim uyarlamaları içerseler ve olumlu ifadeler kullanmış olsalar da bu kitapların da yetersizliği olanların ancak özel yöntemlerle ve uzman kişilerce eğitilebileceği algısına katkı yaptıkları söylenebilir.

Yetersizliği olan öğrencileri ayrı bir bölüm altında ele alan kitaplardan biri ile ayrı bir bölüm ayırmadığı halde özellikleri ve eğitimlerinde kullanılabilecek önerileri içeren kitaplar içinde üçünün, yetersizliği olanlarla ilgili olumsuz tutumları yansıtan ifadelerle yer verdiği, yetersizliklere odaklanan tıbbi bakış açısını yansıttığı görülmektedir. Bu sonuç, incelenen on kitaptan dördünün yetersizlik odaklı yaklaşımla yazıldığı belirlendiği Smith'in (2006) araştırmasıyla benzerlik göstermektedir. Yetersizlik odaklı yaklaşım, yetersizliği olan öğrencilerin yapamadıklarına, eksik yönlerine daha çok vurgu yapan bir yaklaşım özelliği göstermektedir. Bu yaklaşımın yetersizliği olan öğrencilerin eğitimlerinde kullanılabilecek olumlu yanlarını göz ardı eden bir anlayışa sahip olduğu görülmektedir.

Bu araştırmada incelenen kitaplar arasından birinin ise bu öğrencilerin sadece yapamadıklarına ve olumsuz özelliklerine vurgu yapmasının dikkat çekici olduğu düşünülmektedir. Yetersizliği olan öğrencilerin eğitimlerinde öğretmenlerin kullanabileceği yöntemlerden bahsedilmeyen kitabın yetersizlik odaklı yaklaşımın bir ürünü olduğu söylenebilir. Benzer bir bulguya Smith'in (2006) araştırmasında da ulaşılmış; incelenen kitaplardan yarıya yakının öğrencilerin yapamadıklarına odaklandıkları ve öğrencilerin eğitimi için öneri ya da bilgi içermedikleri görülmüştür. Yetersizlik odaklı yaklaşım özel gereksinimli öğrencilerin sınıflarda bulunuşu açısından öğretmenlerin zihinlerinde olumsuz bir imaj yaratma potansiyeline sahiptir. Bu kitaplarda yetersizliği olan öğrencilerin ele alınışının, okuyucu üzerinde bu çocukların sadece olumsuz özelliklerinin olduğu ve sınıflar için bu özelliklerin bir sorun kaynağı olacağı mesajını verdiği düşünülmektedir.

Yetersizliği olan öğrencileri 'Davranış sorunlarının nedenleri' başlığı altında ele alan kitapların da yetersizlik odaklı olumsuz bakış açısını yansıttığı görülmektedir. Bu kitaplarda engellilerin problem davranışlar başlığı altında ele alınması, bu çocukları sınıfta problem davranışın kaynağı olarak gören anlayışın bir uzantısı olarak düşünülebilir. Aynı zamanda tarihsel süreç içinde engellileri yük ya da aciz kişiler olarak değerlendiren toplumsal bakış açısının (Burcu, 2006) bu kitapların yazılış biçimlerini de etkilediği görülmektedir.

Örneklemdaki kitapların büyük çoğunluğu yetersizliği olan öğrencilerden bahsediyor olsa da bazı kitapların bu öğrencilerle ilgili hiçbir veri içermemeleri dikkat çekicidir. Bu sonuç, incelenen kitapların tamamında yetersizliği olanlarla ilgili bilgi, bölüm ya da öneri olduğu görülen Smith'in (2006) araştırmasında ulaşılan bulgulardan da farklıdır. Bu araştırmada incelenen kitapların bazılarının yetersizliği olan öğrencilerin olmadığı sınıflar için yazıldığı kabul edilebilir ancak öğretmenlerin meslek yaşamları boyunca sadece normal gelişim gösteren öğrencilerden oluşan sınıflarda çalışmayacakları bir gerçektir. Oysa normal gelişim göstermeyen öğrencilerle ilgili hiçbir bilgi, öneri ve yorum içermeyen kitaplar, tıpkı bu öğrencileri farklı bölümler altında ele alan ve bu nedenle özel

yöntem/personelle eğitilmeleri gerektiği mesajını veren kitaplar gibi okuyucuya-öğretmenlik adaylarına- bütünüyle normal öğrencilerden oluşan sınıflarda çalışmak üzere yetiştirildikleri kanısını verebilmektedir. Bu kanının öğretmenlerin sınıflarındaki yetersizliği olan öğrencileri kabul etmeyişleri, sınıflarında istememeleri ve onları görmezden gelmeleri (Cook, 2002; Giangreco vd., 1993; Jordan vd., 2009; Mc Clean, 2007) üzerinde etkisi olacağı düşünülmektedir.

Öğretmenlerin tutumlarının öğrencilik yıllarında ve meslekteki ilk yıllarda şekillenmesi ve daha sonraki yıllarda yapılan hizmet içi eğitimlere rağmen değişime karşı dirençli olması (Jordan vd., 2009) özellikle yetersizliği olan öğrencilerle ilgili tutumları olumlu yönde etkilemek konusunda eğitim fakültelerine önemli sorumluluk yüklemektedir. Eğitim fakültelerinin hem ders içeriklerini hem de derslerde okutulan kitapları gözden geçirerek, yetersizliği olan öğrencileri de kapsayan ve öğrencilerin bireysel farklılıklarına hazırlık yapılmasını sağlayan bir yapıyı oluşturmasının, kaliteli ve yetkin öğretmen yetiştirme sürecine olumlu katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Dipnot: Makale içinde ‘özürlü’ ya da ‘engelli’ olarak yer alan kavramlar ilgili araştırmaların raporlarında olduğu şekliyle aktarılmıştır. Söz konusu araştırma raporları dışında makale içinde ‘yetersizliği olan bireyler/öğrenciler’ kavramı kullanılmıştır.

KAYNAKÇA

- Aktaş-Arnas, Y. ve Sadık, F. (2008). *Okul öncesi eğitimde sınıf yönetimi*. Kök Yayıncılık, Birinci Baskı. Ankara.
- Aydın, A. (2005). *Sınıf yönetimi*. Tek Ağaç Eylül Yayıncılık, Altıncı Baskı. Ankara.
- Aydın, O. (1985). *Davranış Bilimine Giriş-4*. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, Üçüncü Baskı, 280.
- Aksoy, V. (2012). *Tutumlara etki eden faktörler*. (Ed. İbrahim H. Diken). Ankara: Vize Yayıncılık.
- Antonak, R.F., & Livneh, H. (2000). Measurement of attitudes towards persons with disabilities. *Disability and Rehabilitation, 22*, 211—224.
- Balay, R. (2003). *2000’li yıllarda sınıf yönetimi*. Birinci Baskı, Sandal Yayınları: Ankara.
- Bakioğlu, A. (2009). *Çağdaş sınıf yönetimi*. Nobel Yayın Dağıtım, Birinci Baskı. Ankara.
- Başar, H. (2005). *Sınıf yönetimi*. Anı Yayıncılık, Onikinci Baskı. Ankara.
- Brantlinger, E. (2003). How big glossy textbooks structure special education, paper presented at The Traversing the Chasm between Disability Studies and Education, 3rd Annual Second City Conference on Disability Studies and Education, Chicago, IL, USA.
- Brophy, J. (1988). Educating teachers about managing classrooms and students. *Teaching and Teacher Education, 4*(1), 1–18.
- Burcu, E. (2006). Özürlülük kimliği ve etiketlenmenin kişisel ve sosyal söylemleri. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Cilt.23, Sayı 2*, 61-83.
- Burcu, E. (2011). Türkiye’deki engelli bireylere ilişkin kültürel tanımlamalar: Ankara örneği. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, s.1*, 37-54.
- Celep, C. (2008). *Sınıf yönetiminde kuram ve uygulama*. 3. Baskı, Pegem Akademi: Ankara.
- Cook, B. G. (2002). Inclusive attitudes, strengths, and weakness of pre-service general educators enrolled in a curriculum infusion teacher preparation program. *Teacher Education and Special Education, Vol.25, No.3*, 262-277.
- Cullen, J. P., Gregory, J. L., & Noto, L. A. (2010). The teacher attitudes toward inclusion scale (TATIS) Technical Report. The Educational Resources Information Center (ERIC) veri tabanından 15 Ağustos 2011’de alınmıştır.
- Çelik, V. (2003). *Sınıf Yönetimi*. 2. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım: Ankara.
- Daniels, V. I. (1998). How to manage disruptive behavior in inclusive classrooms. *Teaching Exceptional Children, 30*(4), 26–31.
- Dinsmore, T. S. (2003). Classroom management. The Educational Resources Information Center (ERIC) veri tabanından 15 Ağustos 2009’da alınmıştır.

- Emmer, E.T., & Stough, L. M. (2001). Classroom management: A critical part of education. *Educational Psychologist*, 36(2), 103-112.
- Erden, M. (2008). *Sınıf yönetimi*. Arkadaş Yayınevi: Ankara.
- Evertson, C. M., & Weinstein, C.S. (2006). Classroom management as a field of inquiry. Evertson, C. M., & Weinstein, C. S. (Ed.), *Handbook of classroom management: Research, practice and contemporary issues*, 3-15. Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Gao, W., & Mager, G. (2011). Enhancing preservice teachers' sense of efficacy and attitudes toward school diversity through preparation: a case of one U.S. inclusive teacher education program. *International Journal of Special Education*, Vol.26, No.2, 92-107.
- Giangreco, M.F., Dennis, R., Cloninger, C., Edelman, S., & Schattman, R. (1993). I've counted Jon: transformational experiences of teachers educating students with disabilities. *Exceptional Children*, Vol.59, No.4, pp359-372.
- Gözün, Ö. ve Yıkılmış, A. (2004). Öğretmen adaylarının kaynaştırma konusunda bilgilendirilmelerinin kaynaştırmaya yönelik tutumlarının değişimindeki etkililiği. *Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), 65-77.
- Güner, N. (2010). Kaynaştırma uygulamaları yapılan sınıflarda çalışan öğretmenlerin sınıf yönetimi bilgi düzeyleri ile Önleyici Sınıf Yönetimi Eğitim Programı'nın öğretmenlerin sınıf yönetimine etkisinin incelenmesi. Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Güneş, F. (2007). *Yapılandırıcı yaklaşımla sınıf yönetimi*. Nobel Yayın Dağıtım: Ankara.
- Gürsel, F. (2006). Engelliler için beden eğitimi ve spor dersinin öğrencilerin engellilere yönelik tutumlarına etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, s.31,67-73.
- Gürsel, M., Sarı, H. ve Dilmaç, B. (2004). *Sınıf yönetimi*. Eğitim Kitabevi: Konya.
- Hines, R. A. (2001). Inclusion in middle schools. The Educational Resources Information Center (ERIC) veri tabanından 15 Ağustos 2009'da alınmıştır.
- İlğan, A. ve Kıranlı, S. (2007). C.B.Ü. eğitim fakültesi öğrencilerinin sınıf yönetimi dersindeki başarılarını yordayan değişkenler. *XVI. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Jordan, A., Schwartz, E., & McGhie-Richmond, D. (2009). Preparing teachers for inclusive classrooms. *Teaching and Teacher Education*, 25(4), 535-542.
- Karip, E. (2008). *Sınıf yönetimi*. 7. Baskı, Pegem Akademi: Ankara.
- Karşlı, M. D. (2009). *İlköğretimde sınıf yönetimi*. Kök Yayıncılık, Birinci Baskı. Ankara.
- Kaya, Z. (2008). *Sınıf yönetimi*. 8. Baskı, Pegem Akademi: Ankara.
- Kher, N., Lacina-Gifford, L. J., & Yandell, S. (2000). Preservice teachers' knowledge of effective classroom management strategies: Defiant behavior. The Educational Resources Information Center (ERIC) veri tabanından 15 Ağustos 2009'da alınmıştır.
- Kılbaş-Köktaş, Ş. (2003). *Sınıf yönetimi*. Nobel Kitabevi: Adana.
- Kıran, H. (2006). *Etkili sınıf yönetimi*. Anı Yayıncılık, İkinci Baskı. Ankara.
- Kırcaali-İftar, G. ve Tekin, E. (1997). *Tek-denekli araştırma yöntemleri*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Kunter, M., Baumert, J., & Köller, O. (2007). Effective classroom management and the development of subject-related interest. *Learning and Instruction*, 17(5), 494-509.
- Küçükahmet, L. (2007). *Sınıf yönetimi*. 9. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım: Ankara.
- Marzano, R. J., & Marzano, J. S. (2003). The key to classroom management. *Educational Leadership*, 61(1), 6.
- Marzano, R. J., Marzano, J. S., & Pickering, D. J. (2003). *Classroom management that works: Research-based strategies for every teacher*. Virginia: ASCD
- McClean, W. A. (2007). An investigation into the need for effective leadership mechanisms in the management of a successful inclusive programme in the primary school system. The Educational Resources Information Center (ERIC) veri tabanından 5 Eylül 2012'de alınmıştır.
- Melnick, S. A., & Meister, D. G. (2008). A comparison of beginning and experienced teachers' concerns. *Educational Research Quarterly*, 31(3), 39-56.
- MEB. (2011). Özel eğitimle ilgili istatistiki bilgiler. Strateji Geliştirme Başkanlığı'nın 30.09.2011 tarih ve 6543 sayılı yazısı ile gönderilen CD'den elde edilmiştir.

- Mitchem, K., & Benyo, J. (2000). A classwide peer-assisted self-management program all teachers can use: Adaptations and implications for rural educators. The Educational Resources Information Center (ERIC) veri tabanından 15 Ağustos 2009'da alınmıştır.
- Morrison, W.F., & Rude, H.A. (2002). Beyond textbooks: A rationale for a more inclusive use of literature in preservice special education teacher programs. *Teacher Education and Special Education*, Vol.25, No.2, pp 114-123.
- Niesyn, M. E. (2009). Strategies for success: Evidence-based instructional practices for students with emotional and behavioral disorders. *Preventing School Failure*, 53(4), 227-233.
- Orel, A., Töret, G. ve Zerey, Z. (2004). Sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırmaya yönelik tutumlarının incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Özel Eğitim Dergisi*. 5(1), 23-33.
- Özürülüler İdaresi Başkanlığı (2009). Toplum özürüllüğü nasıl algılıyor projesi. (ozurluveyasli.gov.tr).
- Özyürek, M. (2005). *Olumlu sınıf yönetimi*. Kök Yayıncılık. Ankara.
- Rice, N. (2005). Guardians of tradition: presentations of inclusion in three introductory special education textbooks. *International Journal of Inclusive Education*, Vol.9, No.4, pp 405-429.
- Rubin, A., & Babbie, E. (2011). *Research Methods for Social Work*. (7th ed.). Belmont: Thomson/Brooks/Cole.
- Sarı, E. (2002). *Sınıf yönetimi*. ÜBL Yayınları: Ankara.
- Shippen, M.E., Crites, S.A., Houchins, D.E., Ramsey, M.L., & Simon, M. (2005). Preservice teachers' perceptions of including students with disabilities. *Teacher Education and Special Education*, Vol.28, No.2, pp 92-99.
- Siebert, C. J. (2005). Promoting preservice teachers' success in classroom management by leveraging a local union's resources: A Professional Development School Initiative. *Education*, 125(3), 385.
- Smith, R. M. (2000). Mystery or typical teen? The Social construction of academic engagement and disability. *Disability and Society*, Vol.15, No.6, pp 909-922.
- Smith, R. M. (2006). Classroom management texts: A study in the representation and misrepresentation of students with disabilities. *International Journal of Inclusive Education*, Vol.10, No.1, pp 91-104.
- Soodak, L.C., & McCarthy, M. R. (2006). Classroom management in inclusive settings. Evertson, C. M., & Weinstein, C. S. (Ed.), *Handbook of classroom management: Research, practice and contemporary issues*, 3-15. Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Stevens, S. H. (1997). Adjustments in classroom management. (http://www.ldonline.org/ld_indepth/teaching_techniques/class_manage.html) adresinden 15 Ağustos 2009'da alınmıştır.
- Şenyurt-Akdağ, A., Tanay, G., Özgül, H., Kelleci-Birer, L. ve Kara, Ö. (2011). Türkiye'de engellilik temelinde ayrımcılığın izlenmesi raporu. İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları uygulama ve Araştırma Merkezi. (insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/docs/Engellilik İzleme Raporu.doc)
- Taylor, S.J., & Bogdan, R. (1989). On accepting relationships between people with mental retardation and non-disabled people: towards on understanding of acceptance. *Disability, Handicap&Society*, Vol.4, No.1.
- Veenman, S. (1984). Perceived problems of beginning teachers. *Review of Educational Research*, 54(2), 143-178.
- Yılman, M. (2006). *Sınıf yönetimi*. Nobel Yayın Dağıtım: Ankara.
- Zuckerman, J. T. (2007). Classroom management in secondary schools: A study of student teachers' successful strategies. *American Secondary Education*, 35(2), 4-16.